

BASISMONITOR

OVERHEID OP AFSTAND

2022

K. Yesilkagit, C. Braun, M. Muller, R. Vossen & I. Hobma

Juli 2022

Universiteit
Leiden

Inhoudsopgave

- Kader en achtergrond onderzoek
- Bestuurders van ZBO's
- Consultatie- en participatiemogelijkheden
- Responsiviteit
- Verantwoording onderzoek

Kader en achtergrond onderzoek

Met enige regelmaat komen misstanden bij inspecties, toezichthouders of uitvoeringsorganisaties in het nieuws. Deze overheidsorganisaties, die vaak op enige afstand van de politiek functioneren, zouden de menselijke maat uit het oog hebben verloren. Zij zouden ook niet in staat zijn om maatwerk te leveren en niet te kunnen voldoen aan de noden en behoeften van individuele burgers.

Er is echter weinig kennis voor handen die inzicht geeft in hoe deze organisaties zijn ingericht en op welke wijze zij zich hebben georganiseerd om de aan hen toebedeelde maatschappelijke taken te vervullen.

In deze ***Basismonitor Overheid op Afstand*** worden daarom de bestuurders, consultatie- en participatiemogelijkheden en de responsiviteit van zelfstandige bestuursorganen in beeld gebracht. Het overzicht van ZBO-bestuurders geeft de diversiteit weer van de personen die als bestuurders verantwoordelijk zijn voor de strategische visies en de dagelijkse beslissingen van op afstand geplaatste publieke organisaties. De gegevens betreffende consultatie- en participatiemogelijkheden geven inzicht in de mate waarin en de wijze waarop ZBO's hun openheid ten opzichte van burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties hebben georganiseerd. Tot slot levert een eerste tekstanalyse van jaarverslagen een indicatie van de mate waarin ZBO's oog hebben voor burgerparticipatie.

Het doel van de ***Basismonitor Overheid op Afstand*** is om de kennis en debatten over de uitvoering van beleid te voorzien van een feitelijk onderbouwd referentiekader. We hopen dat hiermee bestuurders en beleidsmakers beter in staat worden gesteld om vragen over maatwerk, de menselijke maat en het in acht nemen van de rechtsgelijkheid bij de uitvoering van beleid beter te kunnen aanvlagen.

Hoofdstuk 1

Bestuurders

Universiteit
Leiden

Bestuurders

De identiteit van bestuurders van overheidsorganisaties op afstand

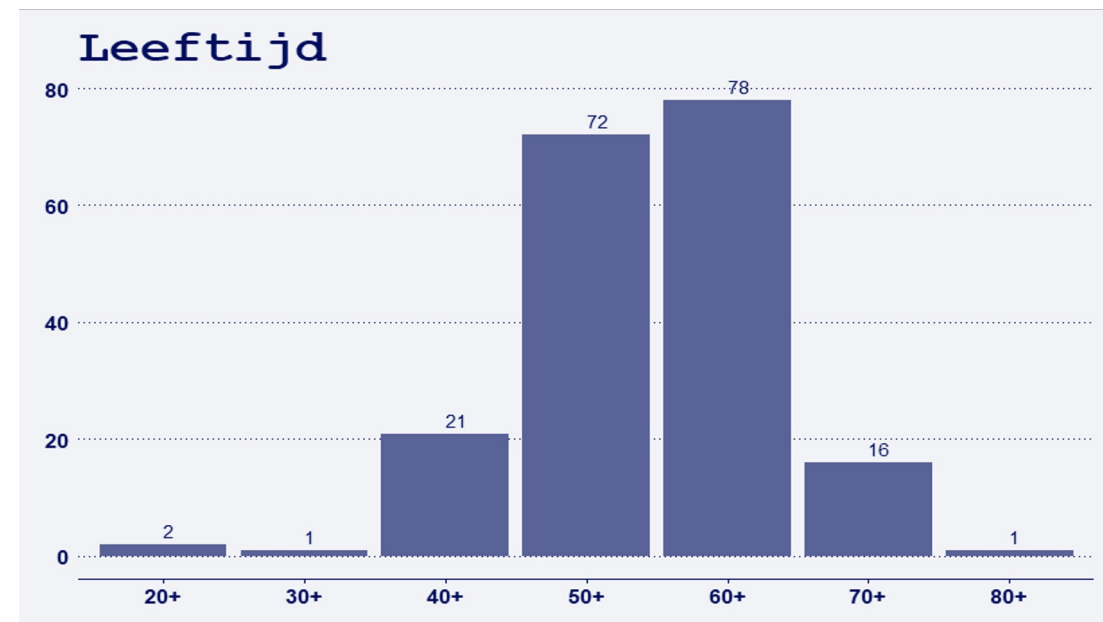
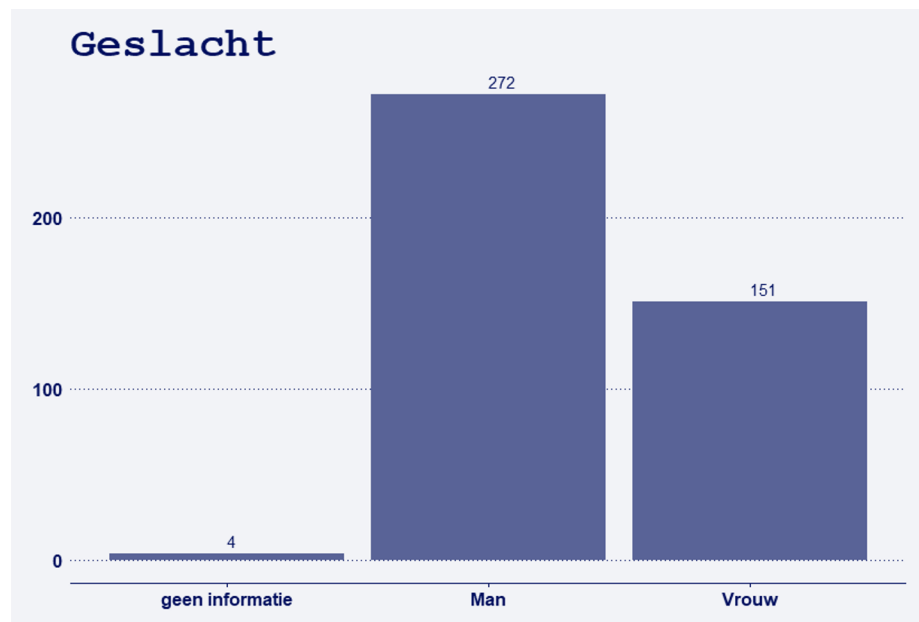
Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) nemen dagelijks beslissingen die diep kunnen ingrijpen in het leven van burgers, ondernemers en bedrijven en andere maatschappelijke processen. Dit doen zij zonder dat politiek verantwoordelijke bewindspersonen rechtstreeks kunnen interveniëren in de beslissingen en het beleid van deze organisaties.

Voor al het beleid dat is belegd bij ZBO's wordt de menselijke maat in de uitvoering mede vormgegeven in de 'board rooms' van deze onafhankelijke publieke organisaties. Er rust daarom een grote verantwoordelijkheid op de schouders van de bestuurders van ZBO's. De wijze waarop deze besturen zijn samengesteld is van groot belang. In de **Basismonitor** geven we een inkijk in de ZBO-besturen aan de hand van een aantal dimensies.

1. De persoonlijke achtergrondkenmerken van bestuurders
2. Opleidingsachtergronden en expertise
3. De wijzen van benoeming en posities in het bestuur
4. Politieke affiliaties
5. Loopbanen

Bestuurders I

Persoonlijke achtergrondkenmerken

De leeftijden en het geslacht van bestuurders geven een beeld van de diversiteit in de besturen van ZBO's. Van de 427 bestuurders is 64% man en 35% vrouw. Van vier personen konden we geen gegevens vinden. Dit waren vooral ook personen voor wie we ook voor de andere variabelen zeer weinig informatie konden vinden.

De leeftijden van de bestuurders waren lastiger te achterhalen via de openbare bronnen die we hebben geraadpleegd. Van de 427 bestuurders konden van slechts 192 gegevens worden gevonden over de leeftijd. Van de bestuurders voor wie wel gegevens beschikbaar waren, valt de meerderheid in de categorie 50-70 jaar. Slechts een klein deel van de bestuurders is 40+ of 70+. De gemiddelde leeftijd is 58 jaar. De jongste bestuurder is 24 jaar, de oudste is 80 jaar.

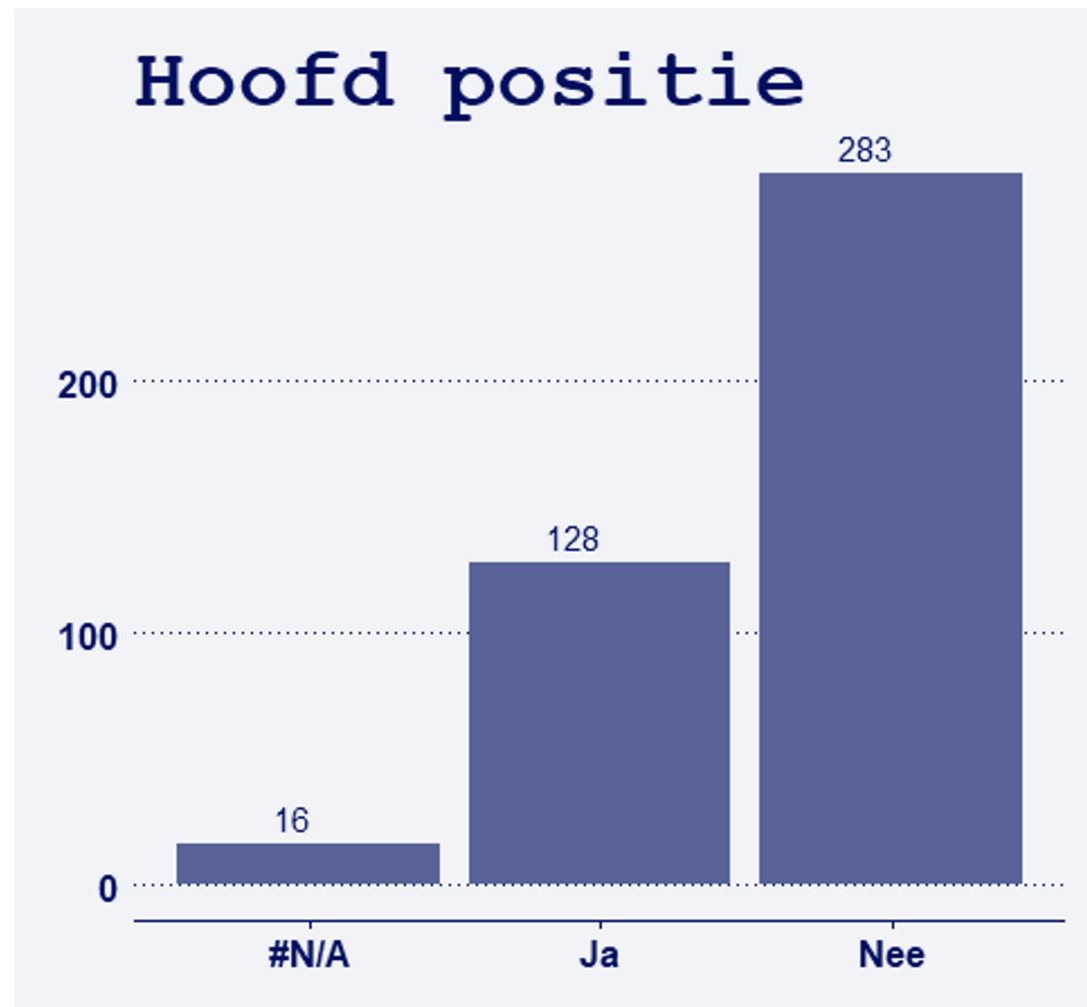
Bestuurders II

Bestuur als hoofd- of nevenfunctie

De bestuursfunctie die personen uit onze dataset vervullen is niet altijd hun hoofdfunctie. Voor een groot aantal bestuurders is de bestuurlijke functie binnen het bestuur van de ZBO een nevenfunctie. Het blijkt dat voor slechts een derde van de bestuurders de positie in het bestuur van het ZBO een hoofdfunctie is. Voor meer dan twee keer zo veel bestuurders is dat niet het geval. Zij beoefenen naast een bestuursfunctie bij een ZBO een andere hoofdfunctie.

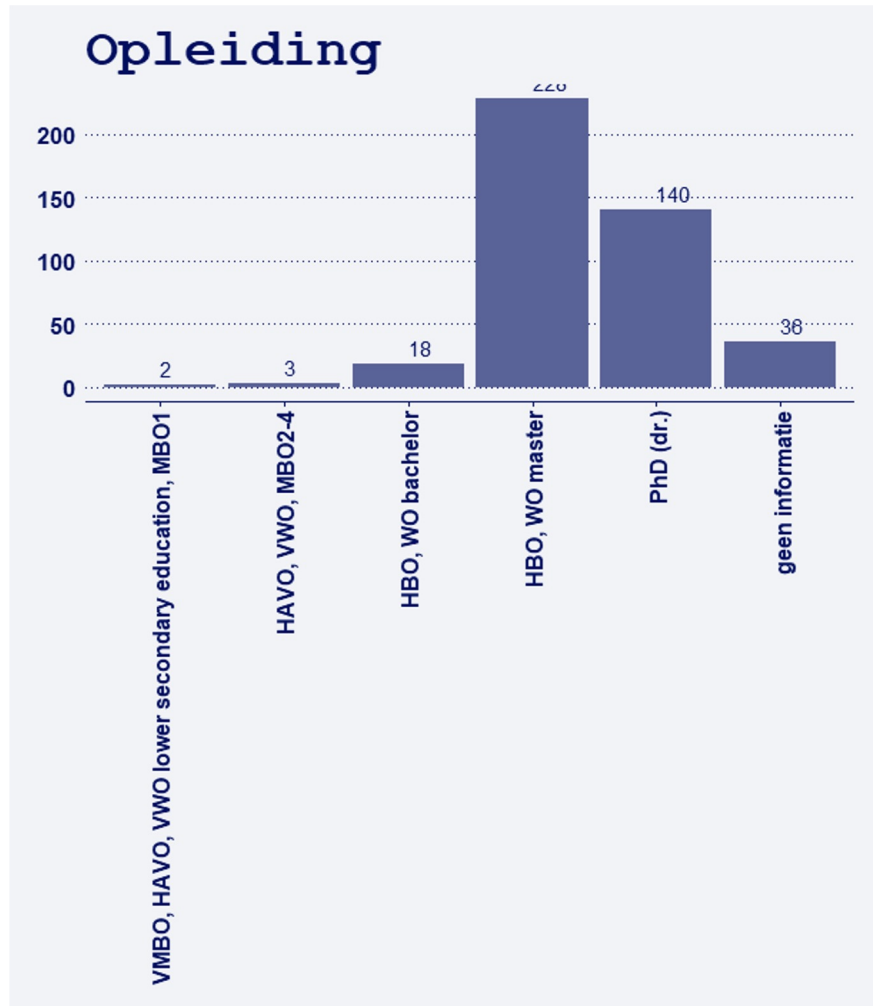
Met name bestuurders van ZBO's in een zeer specifiek vakgebied (zoals medicijnen-gerelateerde ZBO's, ZBO's in de agrarische sector en ZBO's die zich bezighouden met kwaliteitswaarborgen) beoefenen een andere hoofdfunctie.

Over 16 bestuurders was zeer weinig informatie beschikbaar.

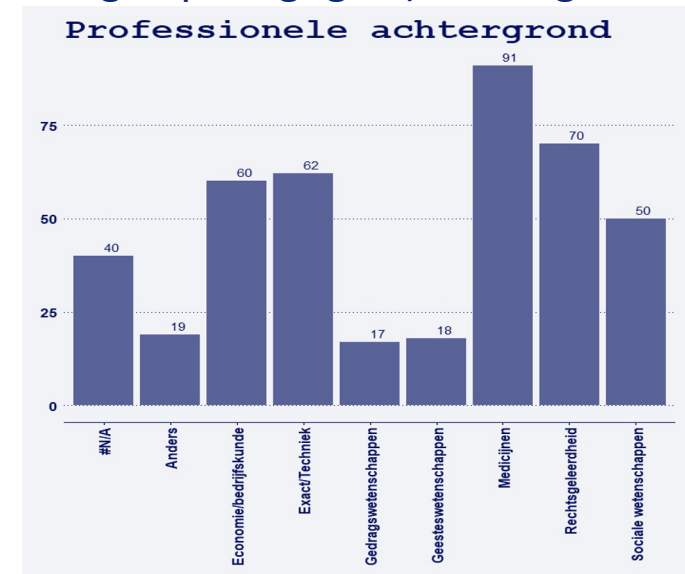
Bestuurders III

Opleiding en professionele achtergronden

86% van de ZBO bestuurders is hoger opgeleid. Van de hoger opgeleiden bezitten 228 bestuurders een HBO of WO-master diploma en zijn 140 bestuurders gepromoveerd. De gepromoveerden hebben voornamelijk een medische of technische achtergrond. Bestuurders met andere opleidingsachtergronden zijn veruit in de minderheid. Van 36 bestuurders was geen informatie over hun opleidingsniveau voorhanden.

De grootste groep bestuurders heeft een medische opleiding genoten, gevolgd door rechten, techniek/exact, economie en sociale wetenschappen (maatschappijwetenschappen). Bestuurders met een geestes- en gedragswetenschappelijke (psychologie, pedagogiek) achtergrond zijn in de minderheid.

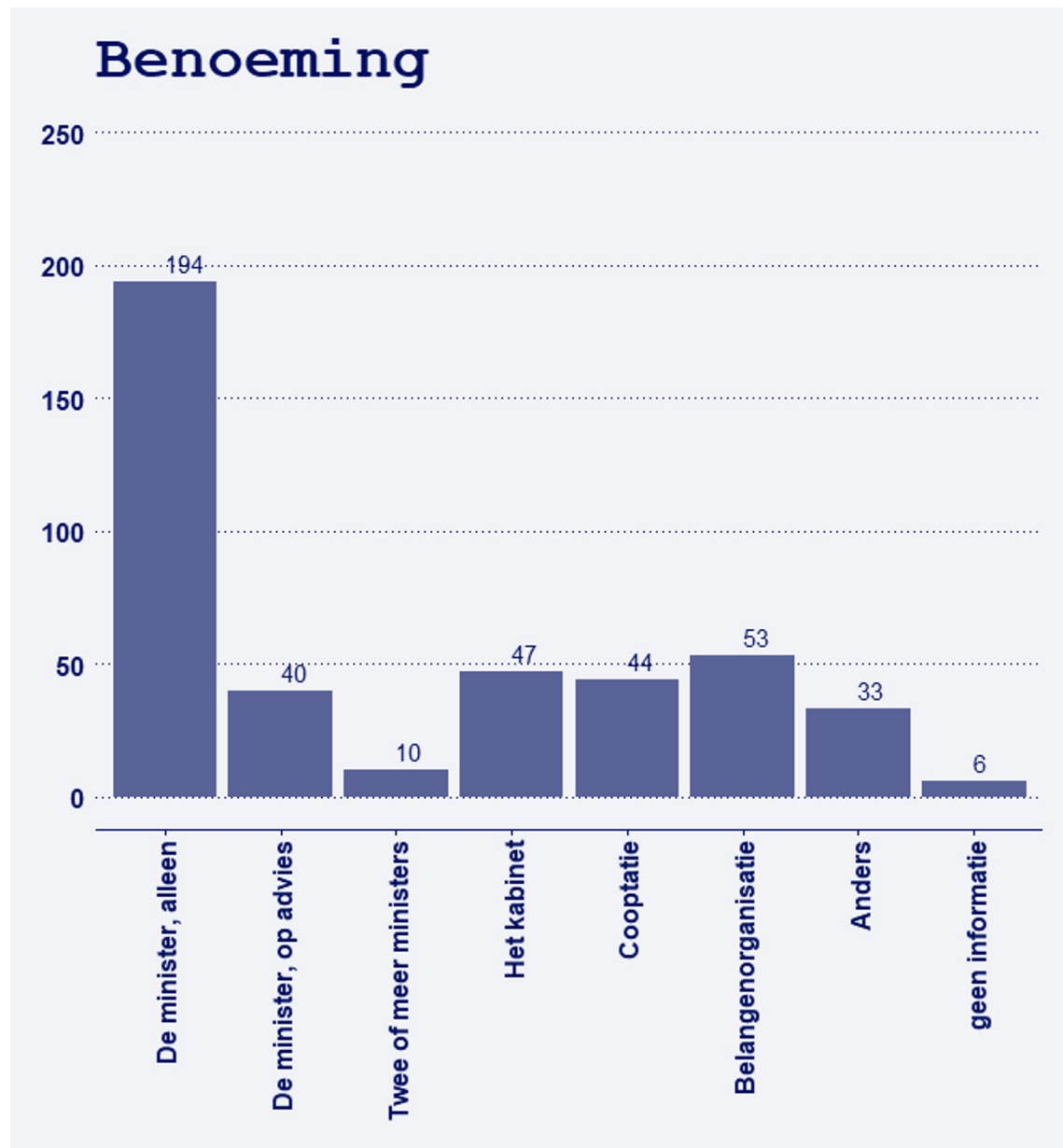

Bestuurders IV

Wijze van benoeming

Bijna de helft van de bestuurders wordt formeel door de minister die verantwoordelijk is voor het ZBO benoemd. Dit aantal, weliswaar in veel mindere mate, wordt gevolgd door benoemingen die rechtstreeks, zonder tussenkomst van de minister of kabinet, door belangengroepen (12%) worden gedaan. In ongeveer even zoveel aantal gevallen (11%) vindt benoeming door coöptatie plaats, waarbij zittende besturen hun eigen opvolgers aanwijzen. Dit troffen we vooral aan bij ZBO's met een regulerende functie in de land- en tuinbouwsector, het onderwijs en de registratiecommissies in de zorgsector.

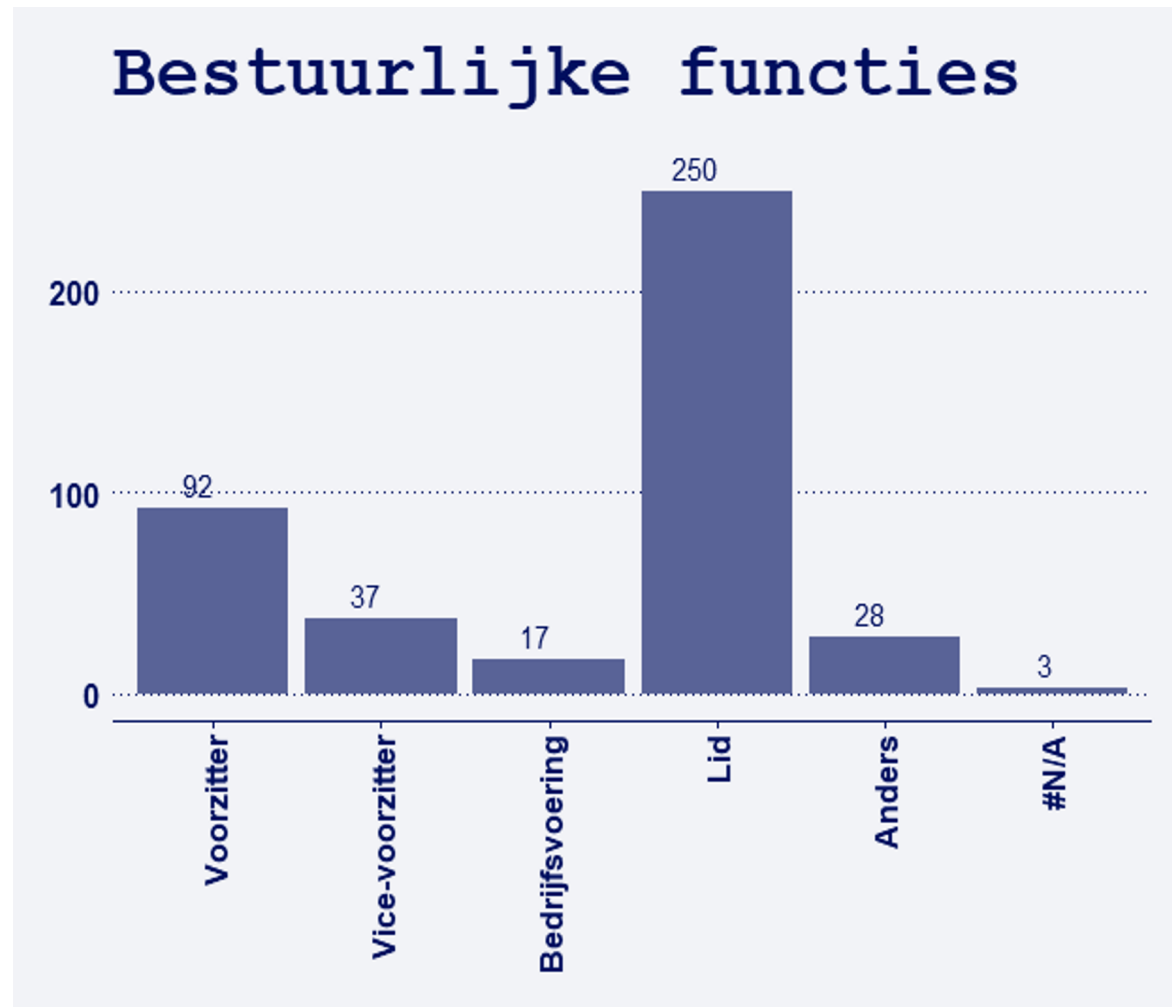
Wanneer we verder in aanmerking nemen dat ook benoemingen door de minister op advies van derden (9%), door twee of meer ministers (2%) of door het gehele kabinet gezamenlijk (11%) plaatsvinden, dan kunnen we stellen dat de rol van niet-politiek-bestuurlijke benoemingen gering is. Van de 427 bestuurders zijn er 40 door de minister op advies van stakeholders benoemd. Dit zien we bij ZBO's met taken in de kunst- en cultuursector. Benoeming door twee ministers gebeurt vooral bij ZBO's met als functie het uitkeren van toeslag. ZBO's die een onderwijs en educatieve functie hebben en een centrale rol spelen in de rechtstaat worden vooral benoemd door het kabinet. Van enkele organisaties was niet bekend hoe de benoeming plaatsvindt.

Bestuurders V

Bestuurlijke functies

Bij 'bestuurlijke functie' wordt gekeken naar welke functie de bestuurder van de ZBO bekleedt in het bestuur of voor welke portefeuille deze verantwoordelijk is. Te zien in de figuur is, dat het grootste deel van de bestuursleden de functie van algemeen bestuurslid bekleedt. Van 92 bestuurders is aangegeven dat zij voorzitter van de ZBO zijn, 37 bestuurders zijn vice-voorzitter. Een klein deel van de bestuurders beschikt over de portefeuille bedrijfsvoering. Een iets groter deel van de bestuurders is verantwoordelijk voor een portefeuille anders dan de bedrijfsvoering. Voor drie bestuurders van ZBO's is het onduidelijk welke functie zij binnen het bestuur bekleden.

Bestuurders VI

Bestuurlijke functie en expertise

Er is ook gekeken of de bestuurders een professionele achtergrond bezitten die overeenkomt met de inhoudelijke taken die het ZBO dient uit te voeren (*subject expertise*). Een positieve match is wanneer bijvoorbeeld een bestuurder met een medische achtergrond is benoemd bij een medische registratiecommissie. Dit blijkt het geval te zijn in 57% van de bestuurders.

Daarnaast hebben we gekeken of bestuurders binnen het bestuur belast met een specifieke portefeuille, zoals bijvoorbeeld bedrijfsvoering of ICT, ook op grond van hun professionele achtergrond de expertise bezitten om die bestuurlijke functie te vervullen. Een positieve match is bijvoorbeeld wanneer een bestuurder met een technische opleiding is benoemd als portefeuillehouder ICT. Er blijkt dat 56% van de bestuurders binnen het bestuur een functie bekleedt die passend is bij de opleidingsachtergrond.

Bestuurders VII

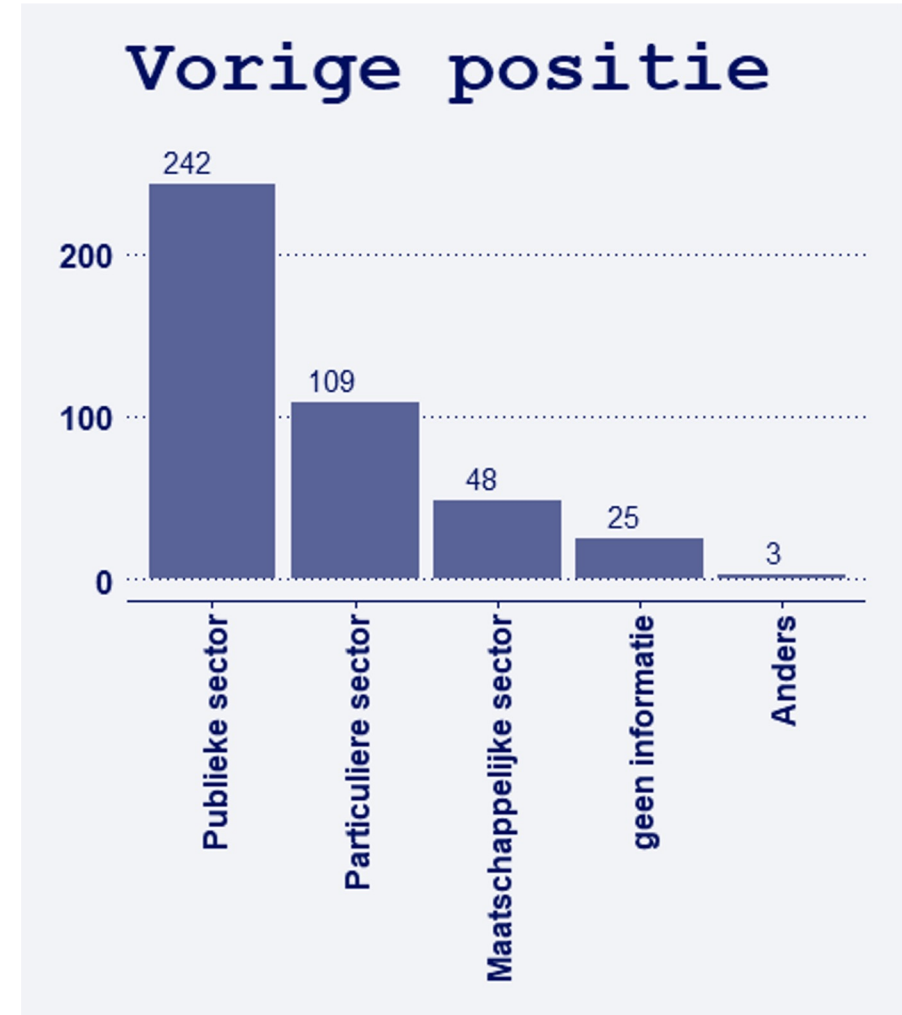
Loopbaan – vorige positie

Bestuurders van ZBO's hebben vaak al een loopbaan opgebouwd bij een andere organisatie dan de eigen ZBO. De grafiek hiernaast geeft aan binnen welke sector de bestuurder van een ZBO eerder werkwaar was.

Ruim de helft van alle bestuurders heeft haar/zijn eerdere loopbaan in de publieke sector (56%). Ongeveer 26% heeft eerdere ervaring(en) in de private sector en slechts 11% heeft functies bij maatschappelijke organisaties gehad.

Van de bestuurders voor wie de positie hun hoofdpositie is, is zelfs 73% afkomstig uit de publieke sector. Voor bestuurders voor wie de positie een hoofdpositie is, is dit 18% van de gevallen het geval.

(Let wel: sommige bestuurders hebben meerdere posities tegelijk vervuld en kunnen binnen verschillende categorieën tegelijk vallen. Bestuurders die herbenoemd zijn voor hun huidige bestuursfunctie vallen eveneens onder 'publieke sector')

Bestuurders VIII

Loopbaan publieke sector

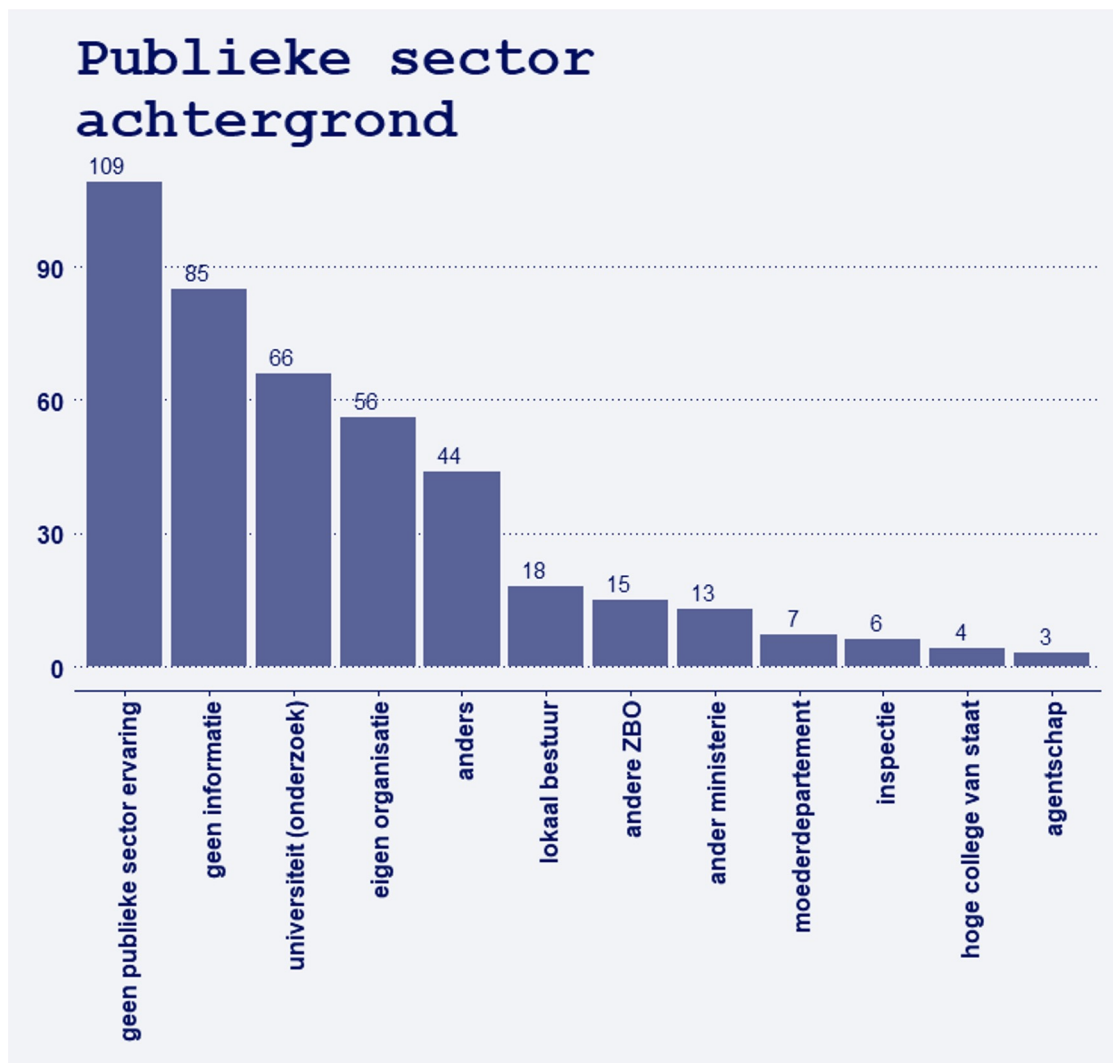
Van de bestuurders die een (vorige) loopbaan binnen de publieke sector hebben, komt 15% van een universiteit of vergelijkbare kennisinstelling.

Deze groep wordt gevolgd bestuurders (13%) die vanuit een positie binnen hetzelfde ZBO tot bestuurder zijn benoemd.

Ministeries (inclusief het moederdepartement), andere ZBO's, agentschappen of inspecties zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor 10% van de benoemingen.

Opvallend is dat het lokaal bestuur relatief meer bestuurders 'levert' dan de rijksoverheidsorganen afzonderlijk.

Indien we echter kijken naar de bestuurders voor wie de bestuurlijke positie hun hoofdfunctie vormt, dan zien we een ander beeld. Dan is bijna 20% van de bestuurders afkomstig uit de eigen organisatie, 9% komt van een andere ZBO en is 7% benoemd vanuit het ministerie. Het aandeel bestuurders dat vanuit een universiteit is benoemd, daalt naar 7%.

Bestuurders IX

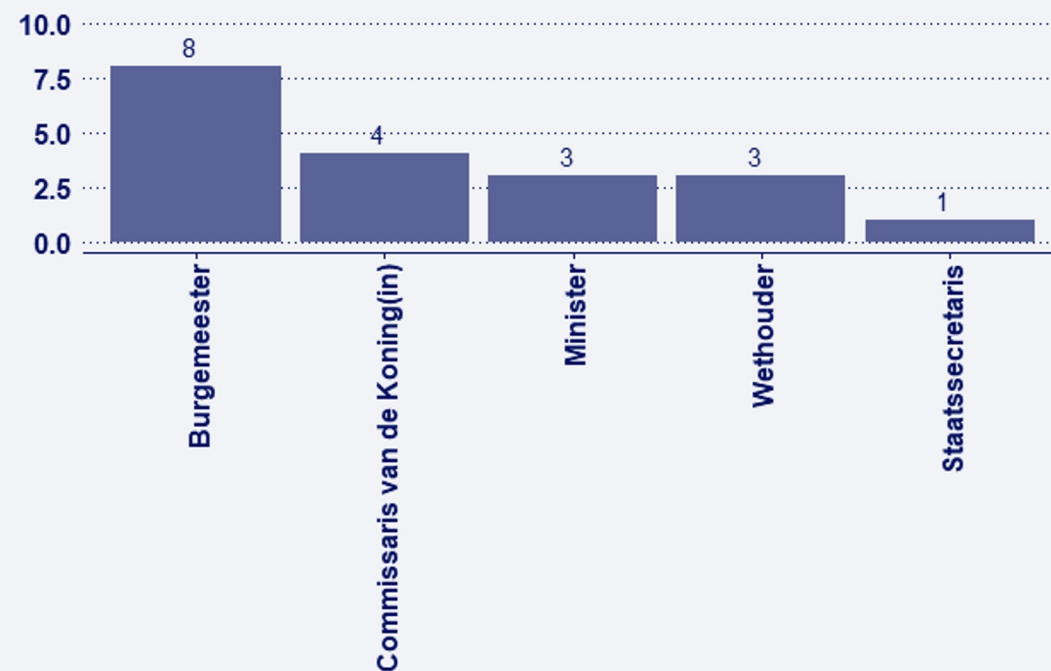
Politiek-bestuurlijke positie

We hebben ook specifiek gekeken of bestuurders tijdens hun eerdere of huidige posities een politieke of bestuurlijke positie hebben bekleed of bekleden.

Het blijkt dat minder dan 1% van de bestuurders in onze dataset (eerder) een politiek-bestuurlijke bestuurlijke positie bekleden of hebben bekleed.

Men kan stellen dat in het peiljaar waarin deze data zijn verzameld (2022) dat voor de rekrutering van ZBO-bestuurders nauwelijks gebruik wordt gemaakt van de pool van (gewezen) politieke bestuurders.

Politiek-bestuurlijke functies

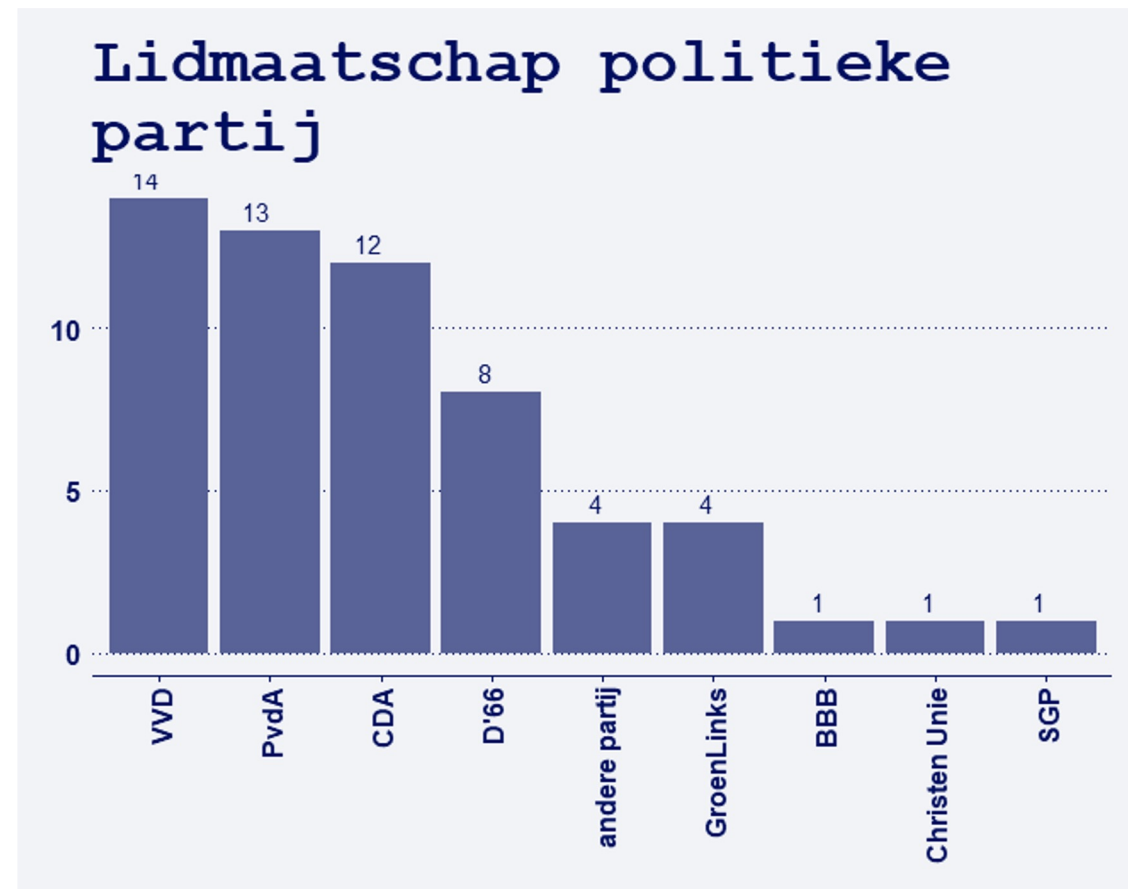
Bestuurders X

Politieke affiliaties

Het merendeel van de bestuurders is niet geaffilieerd aan een politieke partij. Van ruim 80% van de bestuurders konden we geen gegevens vinden over een mogelijke affiliatie met een politieke partij. Dit betekent evenwel niet dat er niet meer bestuurders lid kunnen zijn van een politieke partij. De openbare bronnen die we hebben geraadpleegd geven hier geen informatie over.

Qua politieke affiliaties zijn de meeste bestuurders lid van de VVD, op de voet gevolgd door de PvdA of het CDA. Daarnaast zijn er ook enkele bestuurders verbonden aan D66.

Onder de noemer “andere partij” vallen partijlidmaatschappen van lokale partijen.

Conclusies: bestuurders

- De gemiddelde bestuurder van een ZBO is een hoogopgeleide (gepromoveerde) man in de leeftijd tussen de 50 en 70 jaar.
- De kans is aanzienlijk dat de bestuurder de positie in het bestuur als nevenfunctie vervult. Dit houdt in dat het merendeel van de ZBO-bestuurders maar een gedeelte van hun tijd besturen, omdat hun hoofdfunctie elders is.
- Het merendeel van de bestuurders is afkomstig uit een (eerdere) functie in de publieke sector. Het vaakst zijn personen die al werkzaam zijn geweest bij het ZBO zelf benoemd als bestuurder bij hun ZBO. De eigen organisatie wordt gevolgd door universiteiten en kennisinstellingen. Dit komt mede doordat verschillende ZBO's, in het bijzonder in de zorg en agrarische sector, leunen op hoogwaardige technische en medische expertise bij de vervulling van hun taken.
- De minister is de belangrijkste actor die de leden van ZBO besturen benoemt. Een klein maar niet verwaarloosbaar deel van de bestuurders wordt niet door de politiek, maar rechtstreeks door de belangengroepen uit de sectoren of door de besturen zelf (coöptatie) benoemd.
- Er is geen sprake van politisering van ZBO-besturen. Het aantal bestuurders met een politieke affiliatie is gering. Het is goed mogelijk dat veel meer bestuurders lid zijn van een politieke partij, maar dat dit niet via openbare bronnen te vinden is.
- Het vervuld hebben van een politieke of bestuurlijke functies lijkt, gezien het geringe aantal bestuurders met een politiek-bestuurlijke ervaring als minister, wethouder of burgemeester, geen pré te zijn voor benoeming als ZBO-bestuurder.

Hoofdstuk 2

Consultatie- en participatiemogelijkheden

Universiteit
Leiden

Consultatie- en participatiemogelijkheden

Een venster op en dialoog met ‘de samenleving’

Voor uitvoerende organisaties is een venster op en dialoog met ‘de samenleving’ onontbeerlijk voor effectief en responsief functioneren. Inbreng van maatschappelijke organisaties en burgers zorgt voor goede afstemming van regels, normen en de uitvoering hiervan op maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast helpt dergelijke betrokkenheid om invulling te geven aan de menselijke maat, een norm die recent steeds meer aan belang wint. Uitvoerende organisaties kunnen op verschillende manieren vorm aan geven aan de relatie met de samenleving. Om inzicht te krijgen in de manier waarop het maatschappelijk en burgerperspectief wordt betrokken bij de uitvoering, zijn voor deze analyse twee aspecten bekeken: consultatie- en participatiemogelijkheden en de toegankelijkheid en transparantie van de informatievoorziening via organisatiewebsites.

Consultatie- en participatiemogelijkheden: vier dimensies

Online consultaties

Online consultaties worden vaak gezien als een laagdrempelige manier om inbreng van diverse maatschappelijke stakeholders en individuele burgers te organiseren. Ze zijn online toegankelijk en bieden potentieel goede mogelijkheden om inbreng te leveren. Om inzicht te krijgen in het gebruik van online consultaties als een middel om het maatschappelijk en burgerperspectief te realiseren, zijn zowel het gebruik als de toegankelijkheid van online consultaties bij uitvoeringsorganisaties in kaart gebracht.

Overige vormen van consultatie

Online consultaties vormen niet de enige manier om inbreng van maatschappelijke stakeholders en individuele burgers te organiseren. Ze zijn daarnaast zeker niet altijd de meest effectieve manier om inbreng te ontsluiten. Daarom zijn ook de toepassing van andere consultatiemogelijkheden in kaart gebracht.

Burgerbetrokkenheid

Naast consultatie-instrumenten voor georganiseerde maatschappelijke stakeholders, wordt inbreng van individuele burgers recent steeds vaker van groot belang geacht voor de uitvoering van beleid- en regelgeving. In dit rapport wordt bekeken hoe uitvoeringsorganisaties via hun website hier vorm aan geven.

Toegankelijkheid en transparantie

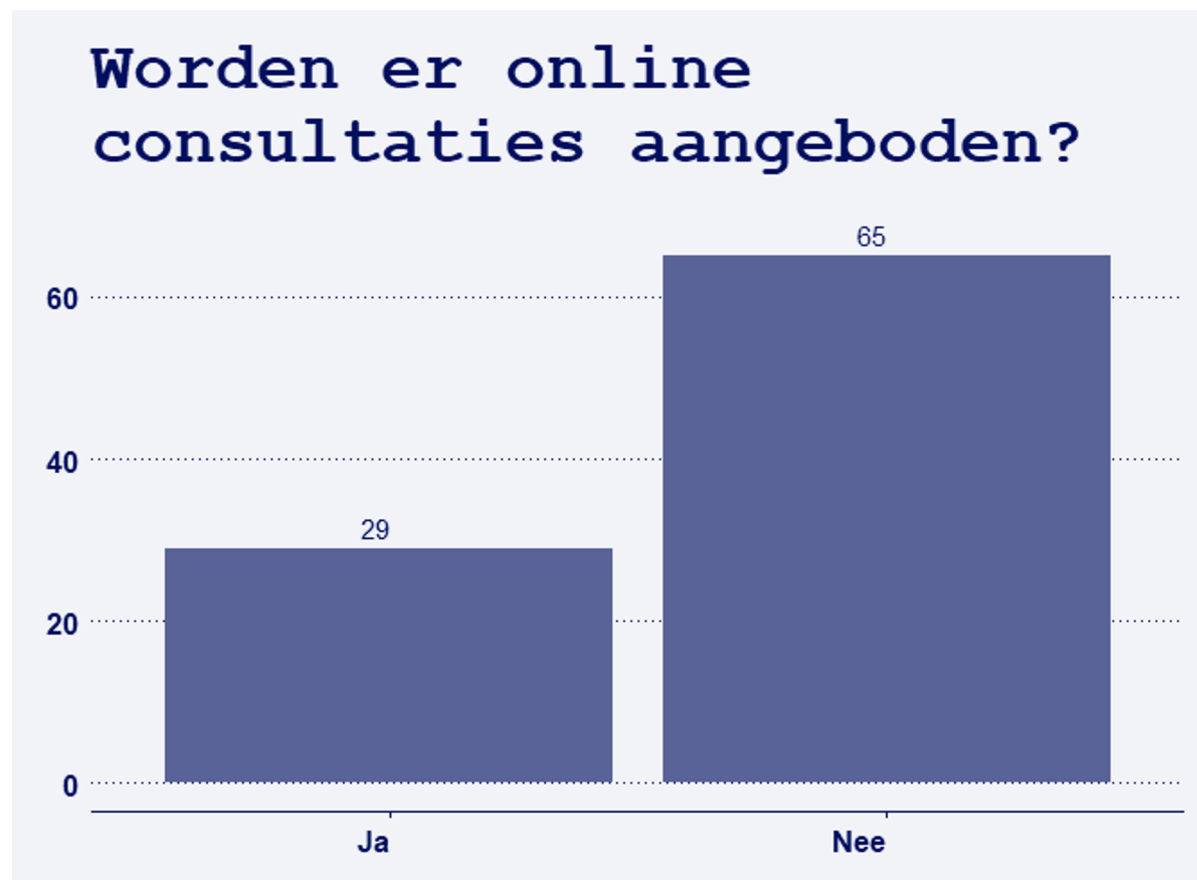
Het realiseren van een effectieve dialoog met maatschappelijke stakeholders en individuele burgers gaat niet alleen om het inrichten van consultatie- en participatiemogelijkheden. Om invulling te geven aan het burgerperspectief is het ook van belang of informatie over de taken en werkzaamheden van uitvoeringsorganisaties gemakkelijk vindbaar is voor individuele burgers en het voldoende inzichtelijk is waar individuele burgers informatie kunnen opvragen of terecht kunnen met vragen, klachten of opmerkingen.

Consultatie- en participatiemogelijkheden

online consultaties

De meerderheid van de uitvoeringsorganisaties organiseert geen online consultaties.

We zien hierbij verschillen tussen diverse sectoren, waarbij op het terrein van economisch en markttoezicht en in de onderwijs en certificeringssector we zien dat organisaties het meest online consultaties organiseren.

Consultatie- en participatiemogelijkheden

online consultaties

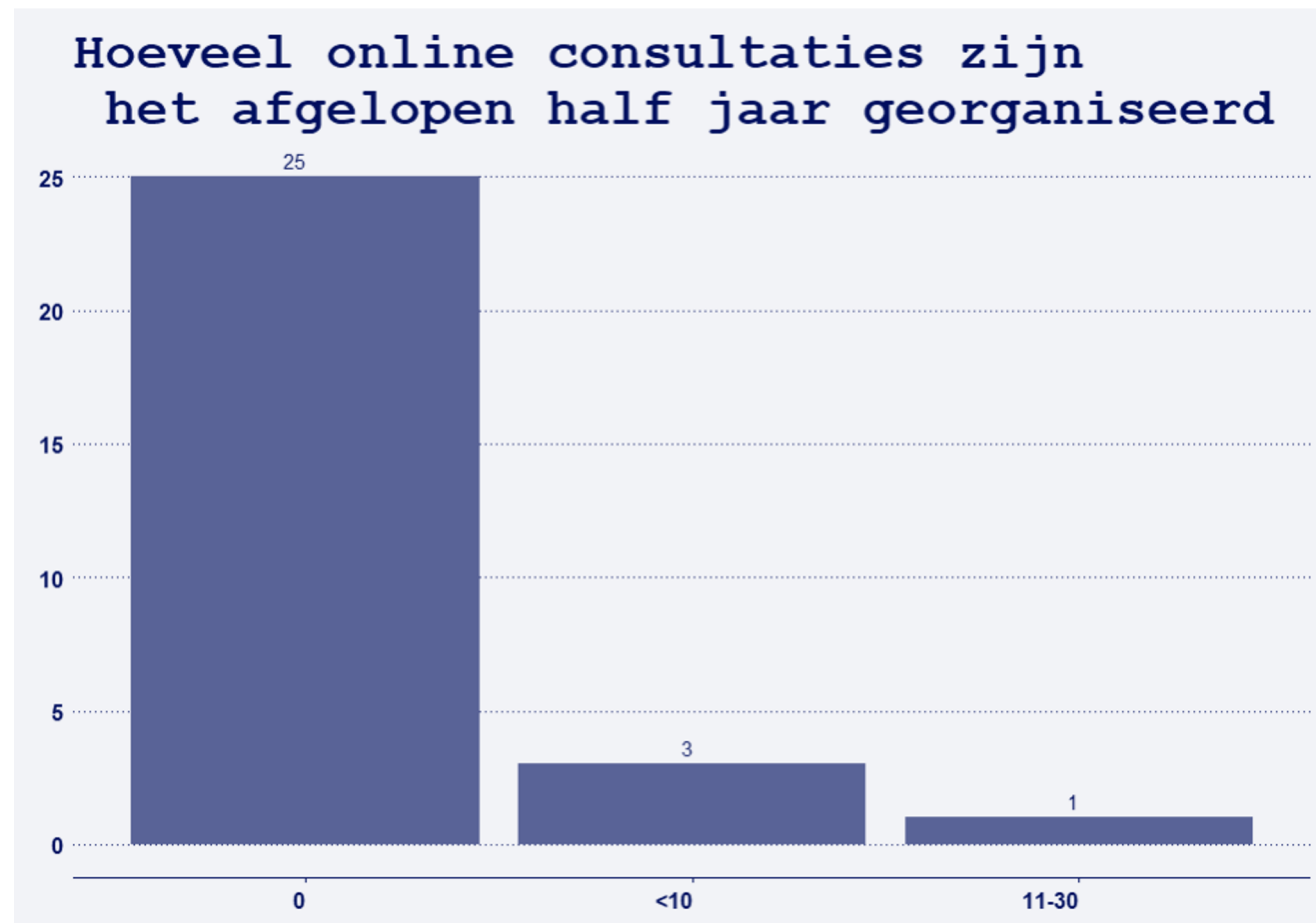
Van de organisaties die online consultaties organiseren, zien we dat de directe online beschikbaarheid van consultatieformulieren ongeveer gelijkelijk verdeeld, de ene helft maakt ze wel direct online beschikbaar en de andere helft niet.

Iets meer dan de helft van de online consultaties wordt ook kenbaar gemaakt in de nieuwssectie van de website.

Consultatie- en participatiemogelijkheden

online consultaties

Ondanks dat de helft van de onderzochte organisaties online consultaties organiseert, zien we ook dat verreweg de meeste van deze organisaties geen online consultaties hebben georganiseerd in de afgelopen zes maanden.

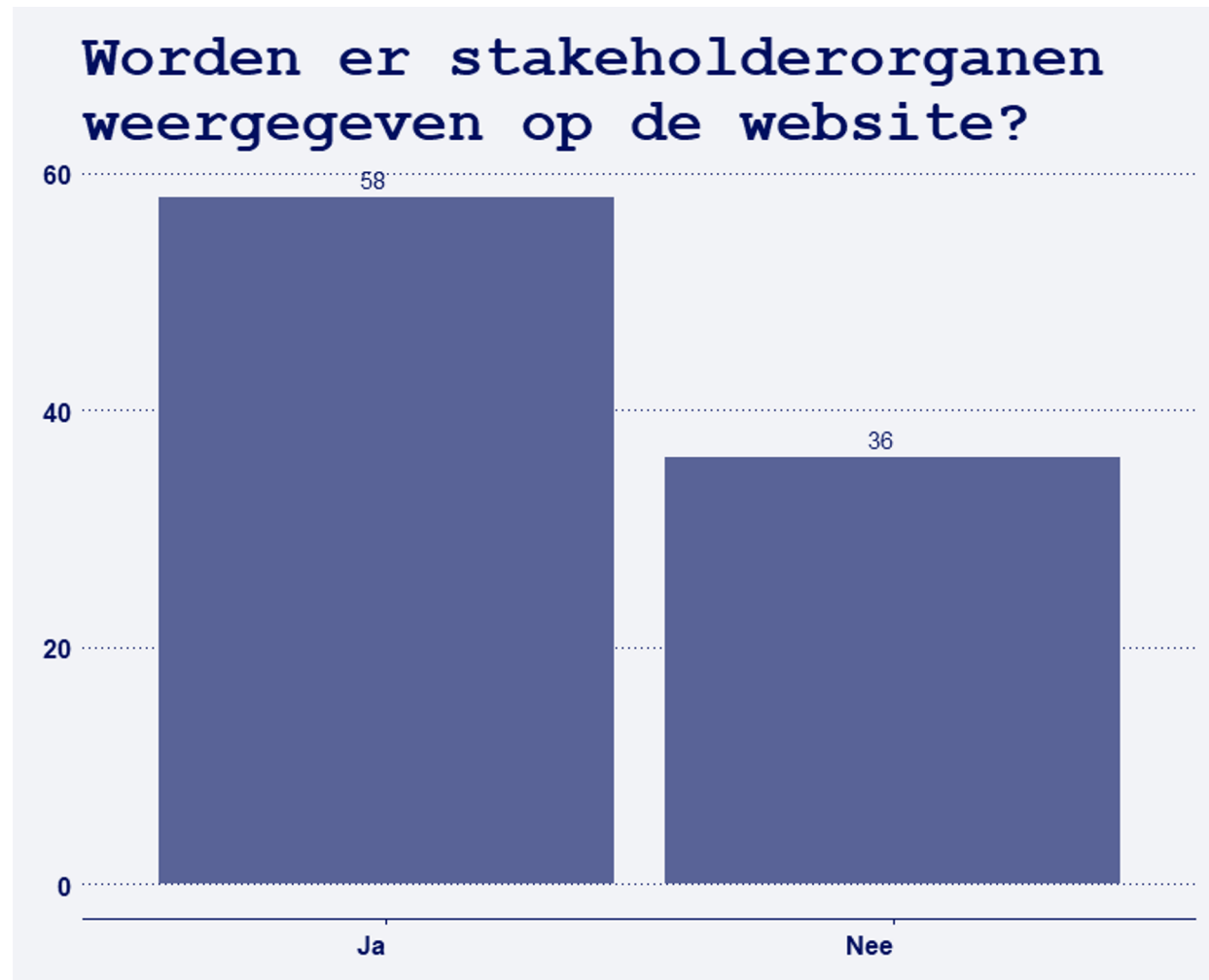
Consultatie- en participatiemogelijkheden

overige consultatie instrumenten

Naast online consultaties zijn er diverse andere mogelijkheden om maatschappelijke stakeholders om inbreng te vragen en/of te betrekken bij de besluitvorming en uitvoering. Deze vormen variëren van breed toegankelijke platforms tot consultatievormen waar een selectieve groep genodigden bij betrokken is.

Relatief veel organisaties hebben werk- of adviesgroepen waar maatschappelijke stakeholders meer structureel aan deelnemen en zien we hier relatief grote verschillen tussen verschillende sectoren. Ook hier merken we op dat voor de terreinen van economische en markttoezicht en certificering en onderwijs dat dergelijke vormen van stakeholderbetrokkenheid het meest georganiseerd worden.

Een klein deel van de organisaties heeft externe leden als bestuurs(raad)leden om zo maatschappelijke stakeholders structureel in te bedden in de besluitvormingsstructuren van de organisatie.

Consultatie- en participatiemogelijkheden

overige consultatie instrumenten

Naast de meer institutionele of structurele vormen van consultaties, is ook gekeken naar andere vormen van consultaties. Een klein deel van de organisaties organiseert dergelijke andere consultatievormen, zoals openbare informatiebijeenkomsten, rondetafel gesprekken, workshops, of stakeholder conferenties. Hierbij komt het organiseren van workshops het vaakst voor als manier om stakeholders te betrekken bij de organisatie.

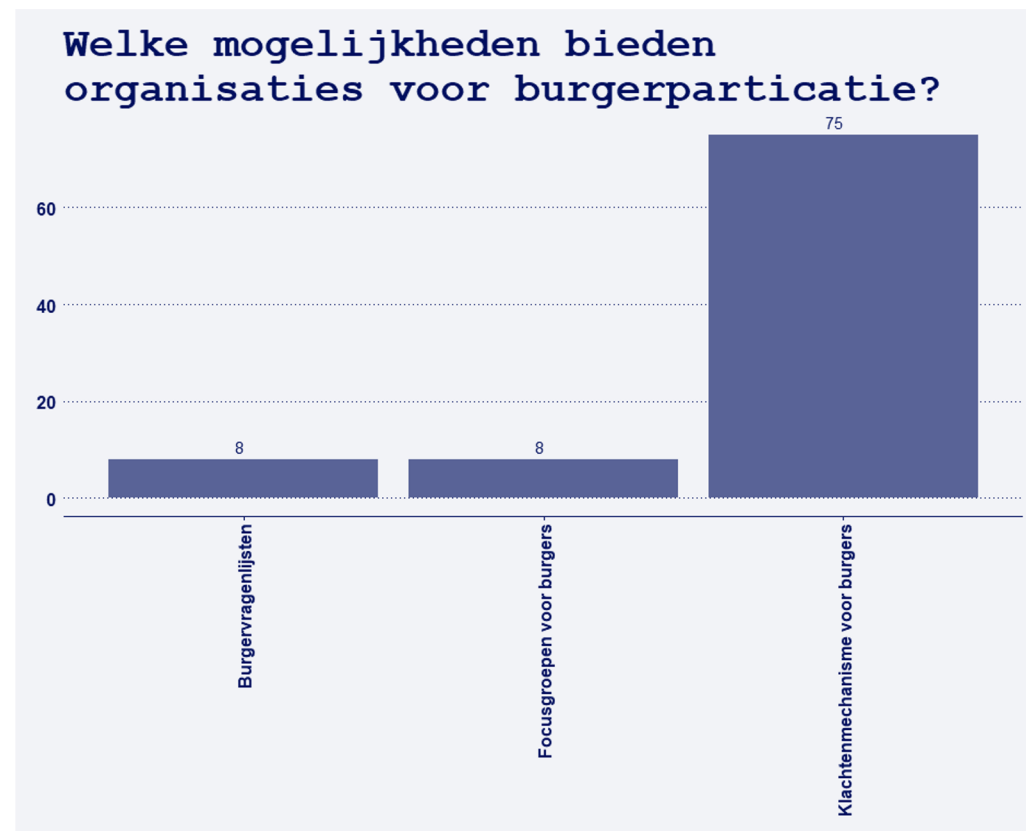

Consultatie- en participatiemogelijkheden

Burgerbetrokkenheid

Naast algemene consultatie- en participatiemogelijkheden, werden participatiemogelijkheden voor individuele burgers onderzocht. Een klein deel van de organisaties organiseert focusgroepen of online burgerpanels via vragenlijsten. Daarentegen boden de meeste organisaties via hun website wel de mogelijkheid voor individuele burger om een klacht in te dienen.

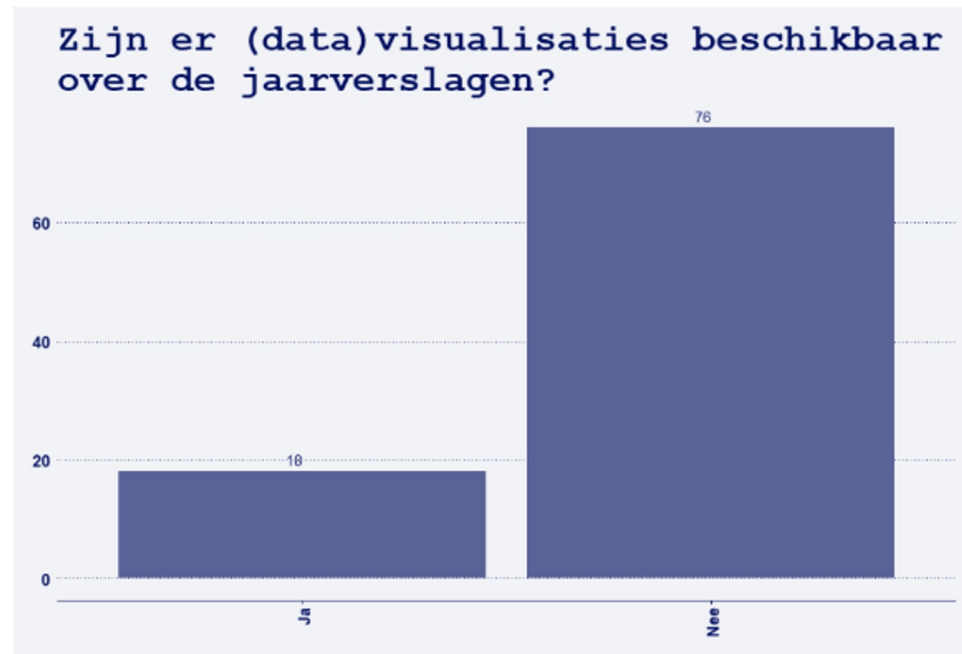
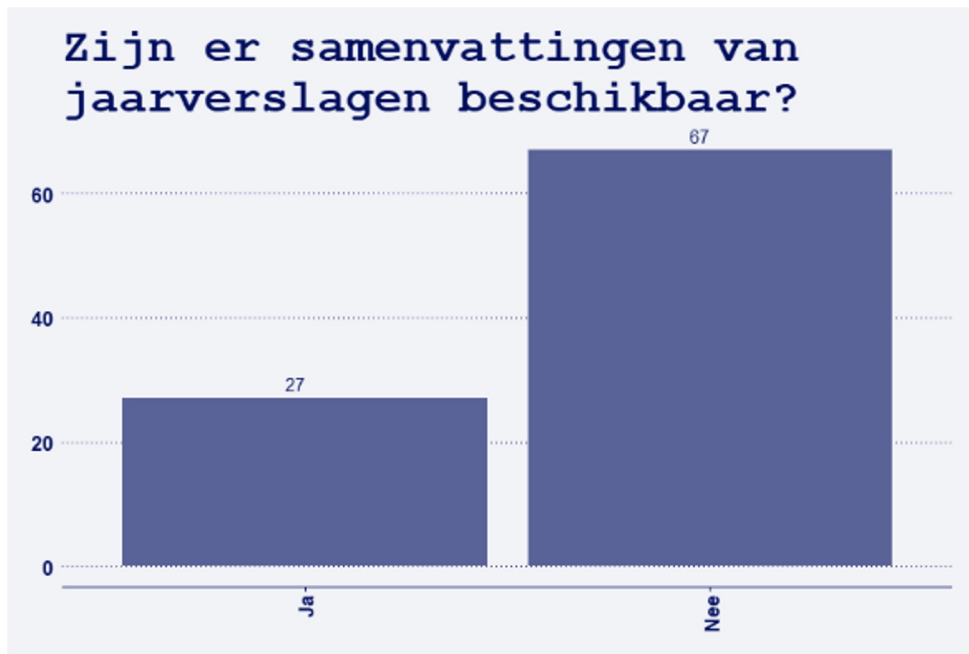
Een paar mooie voorbeelden van online participatie mogelijkheden zijn een initiatief van het College voor Toetsen en Examens (CVTE), dat een online platform (denkmee.cvte.nl) ontwikkelde voor docenten om ideeën en suggesties uit te wisselen en voor het CVTE om concrete suggesties aan docenten voor te leggen. Een ander aansprekend voorbeeld van online consultaties is 'jouw idee op TV' van de NPO, waarbij iedereen een pitch kan indienen voor een tv-programma en de Winnaar het idee mag meehelpen produceren.

Consultatie- en participatiemogelijkheden

transparantie en toegankelijkheid

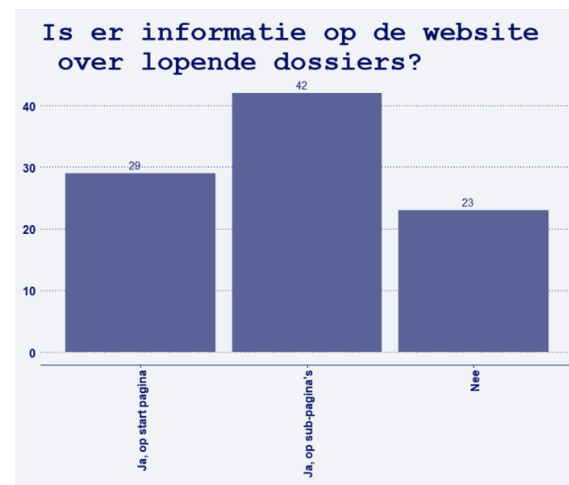
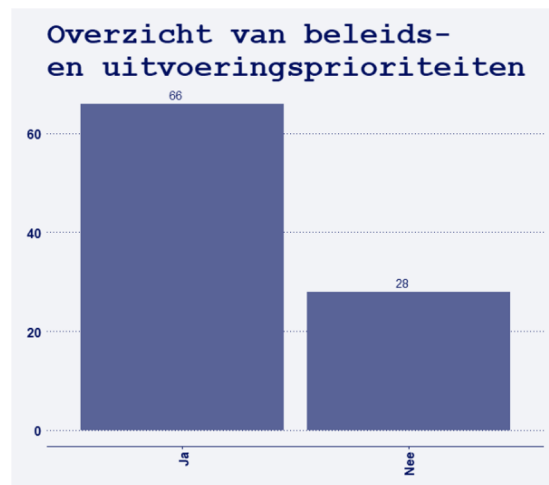
Het op transparante en toegankelijke wijze verstrekken van informatie over het besluitvormings- of uitvoeringsproces draagt ook bij aan de betrokkenheid van burgers en/of maatschappelijke stakeholders bij uitvoeringsorganisaties. We bekeken daarvoor een aantal zaken. Ten eerste bekeken we of organisaties via hun websites samenvattingen of (data)visualisaties beschikbaar maken van hun jaarverslagen. Jaarverslagen bevatten veel informatie over de organisatie, maar zijn vaak minder toegankelijk voor grotere groepen individuele burgers. Samenvattingen en (data)visualisaties kunnen bijdragen aan een betere toegankelijkheid van de informatie. We zien dat de meeste organisaties deze meer toegankelijke wijze van (de inhoud van) jaarverslagen presenteren niet aanbieden.

Consultatie- en participatiemogelijkheden

transparantie en toegankelijkheid

Daarnaast keken we in hoeverre organisaties op hun homepage, vaak de eerste toegang voor burgers en maatschappelijke organisaties tot de organisatie in kwestie, een overzicht van beleids- en uitvoeringsprioriteiten weergaven. Veel van de organisaties doen dit en dragen zo bij aan informatievoorziening over het uitvoeringsproces. Veel organisaties geven daarnaast vaak elders op de website informatie over lopende dossiers. Tegelijkertijd hebben weinig organisaties contactmogelijkheden om inhoudelijke input te leveren, is de informatie op de website vaak maar beperkt in eenvoudige taal te vinden.

Conclusies: consultatie- en participatiemogelijkheden

- De meeste van de onderzochte uitvoeringsorganisaties organiseren geen of slechts in beperkte mate online consultaties of andere consultatiemogelijkheden zoals adviesorganen, werkgroepen, of extern lidmaatschap van bestuursraden, waarin maatschappelijke actoren structureel kunnen participeren. Ook overige, meer adhoc, consultatievormen zoals conferenties, workshops of panelgesprekken worden in beperkte mate georganiseerd.
- Participatiemogelijkheden gericht op individuele burgers worden beperkt ingezet, daarbij laten sommige organisaties wel een aantal creatieve en inspirerende vormen zien om online participatie te stimuleren.
- De transparantie en toegankelijkheid van informatie op de websites van de organisaties wordt grotendeels ingevuld door een aanwezigheid van een klachtenmeldpunt op de website en het weergeven van belangrijke lopende dossiers. Het beschikbaar maken van informatie op een meer toegankelijke manier, zoals eenvoudig taalgebruik, samenvattingen of visualisaties van de jaarverslagen wordt zeer beperkt toegepast.
- Concluderend kunnen we stellen dat ondanks de toenemende nadruk op en het belang van het betrekken van maatschappelijke stakeholders en het burgerperspectief, een relatief klein deel van de organisaties daar via hun websites gehoor aan geeft.

Hoofdstuk 3

Responsiviteit

Universiteit
Leiden

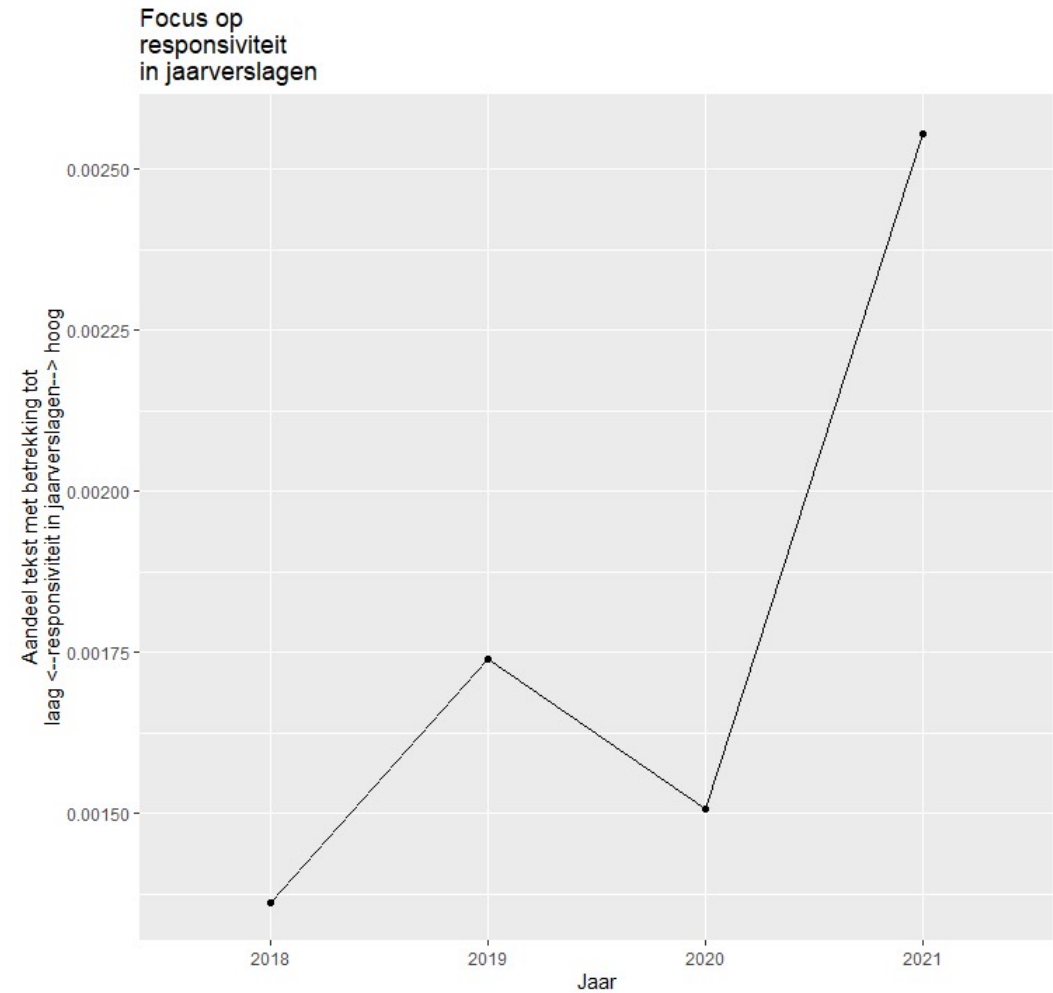
Responsiviteit

Het belang van burgerparticipatie

ZBO's worden net als vrijwel alle andere publieke organisaties geacht zich meer met burgers te engageren. Zij dienen oog te hebben voor het perspectief van de burger en meer maatwerk te leveren. Dit is een van de grondslagen van wat de laatste tijd 'de menselijke staat' is gaan heten.

Om de mate van engagement met de burger te meten hebben we de drie laatste jaargangen van de jaarverslagen van de ZBO's in onze dataset aan de hand van een automatische telling van woorden en termen in de jaarverslagen die op burgerparticipatie en -engagement duiden geanalyseerd. Anders geformuleerd: we hebben gekeken naar de mate waarin ZBO's aandacht besteden aan het betrekken van burgers in hun strategische prioritering en verantwoording.

Dit levert een eerste indicatie op van de mate waarin uitvoerende organisaties vormen van participatie/betrokkenheid van burgers van belang achten. Hoewel het aandeel tekstdelen gericht op burgerparticipatie gering is, zien we een stijgende lijn in het aandacht die besteed wordt aan de rol van de burger als centrale actor bij de uitvoering van beleid.

Hoofdstuk 4

Verantwoording onderzoek

Universiteit
Leiden

Verantwoording: methoden en onderzoeksbenadering

- Voor dit deelonderzoek zijn de bestuurders van zelfstandige bestuursorganen onderzocht. De ZBO's zijn geselecteerd aan de hand van het overheidsregister ZBO's. ZBO's die geen hoofdkantoor bezitten zijn buiten beschouwing gelaten. Hieronder vallen onder andere de vele APK-keuringsinstanties.
- Voor het systematisch verzamelen van gegevens is een codeerschema gemaakt. De data is verzameld door twee onderzoeksassistenten. Om de mate van overeenstemming tussen beide onderzoekers te toetsen en te borgen zijn 'intercoder reliability' testen afgenomen.
- Data over bestuurders is verzameld aan de hand van openbare bronnen. Om de identiteit van de bestuurders vast te stellen zijn de websites van de geselecteerde zelfstandige bestuursorganen geraadpleegd. Naast de websites van de ZBO's zijn ook de openbare linkedin-pagina's van de personen geraadpleegd.

Verantwoording: methoden en onderzoeksbenadering

consultatie- en participatiemogelijkheden

- Data over consultatie-en participatiemogelijkheden is verzameld op basis van de op de website beschikbare informatie over online consultaties, andere consultatievormen. Daarnaast is een meting gedaan van de mate van transparantie en toegankelijkheid van de beschikbare informatie. Op basis van een codeerschema dat in internationaal vergelijkend onderzoek ook toegepast wordt is data verzameld over onderstaande elementen:
 - De aanwezigheid van online consultaties en online toegankelijkheid ervan.
 - Overige consultatievormen, waaronder meer structurele vormen zoals werk- en adviesgroepen, externe leden van bestuur(sraden) en meer adhoc vormen zoals conferenties, openbare bijeenkomsten, workshops, of panelgesprekken.
 - Voor participatievormen specifiek gericht op individuele burgers is geanalyseerd in hoeverre er online burgerpanels (via online surveys), focusgroepen of equivalenten daarvan, of de mogelijkheid om klachten in te dienen vermeld werden op de website.
 - Om een inschatting te maken van de toegankelijkheid van de informatie is gekeken naar informatieverstrekking over belangrijke dossiers, lopende dossiers meer in het algemeen, contactmogelijkheden om input te geven over lopende dossiers, (eenvoudig)taalgebruik op de website en het aanbieden van korte samenvattingen en/of visualisaties van jaarverslagen.
- Overige consultatiemogelijkheden die niet via de website vermeld worden, zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Dat betekent dat de reikwijdte van de conclusies en observaties in dit rapport zich beperken tot datgene wat op de websites vermeld wordt. Dat is overigens maar ten delen een beperking. De organisatiewebsite is namelijk vaak een van de eerste toegangsmogelijkheden voor individuele burgers en veel maatschappelijke organisaties tot uitvoeringsorganisaties. Het is daarom van belang om daar op een eenvoudige manier informatie beschikbaar te maken over werkzaamheden en contactmogelijkheden en toegankelijke mogelijkheden tot consultatie en participatie te bieden of informatie daarover te ontsluiten.

Bijlagen

- Datasets
- Codeerschema bestuurders
- Codeerschema consultatie- en participatiemogelijkheden

Universiteit
Leiden